

PUT DO ZAPOSLENJA: SPOZNAJ SVOJA PRAVA I MOGUĆNOSTI



Izdavač: Fondacija Centar za demokratiju
Kraljice Natalije 70/II, Beograd
www.centaronline.org
info@centaronline.org

Lektura: Ivan Kuzmanović

Dizajn: Nevena Novaković

Mesto i godina izdanja: Beograd, 2025.

Izradu ove publikacije omogućila je Vlada Švajcarske u okviru programa „PRO – Lokalno upravljanje za ljude i prirodu“, koji zajednički sprovode agencije Ujedinjenih nacija u Srbiji – UNOPS, UNICEF, UNFPA i UNEP, u saradnji sa Vladom Republike Srbije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Fondacije Centar za demokratiju i ne predstavlja nužno zvanični stav Vlade Švajcarske, Vlade Republike Srbije ili UN agencija.

Sadržaj

Uvod.....	3
1. ŠTA SU SOCIJALNA PRAVA?	4
2. USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE	6
3. USLUGE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE	9
4. OBRAZOVANJE DECE I ODRASLIH I PROGRAMI PREKVALIFIKACIJE/DOKVALIFIKACIJE	14
Predškolsko vaspitanje	16
Osnovnoškolsko obrazovanje.....	17
Srednjoškolsko obrazovanje	19
Univerzitetsko obrazovanje	20
Škola za osnovno obrazovanje odraslih	21
Prekvalifikacije i dokvalifikacije	21
5. NACIONALNA SLUŽBA ZA ZAPOSŁJAVANJE – KAKO DO POSLA?	23
6. PRAVA I OBAVEZE NA RADNOM MESTU.....	24
Radna prava.....	24
Obaveze na radnom mestu	25
Komunikacija na radnom mestu	27
7. SUBVENCIIJE ZA PREDUZETNIKE	28
8. ZADRUŽNI RAD – ŠTA JE TO?.....	30
9. KAKO PREPOZNATI I KOME PRIJAVITI DISKRIMINACIJU?	32
Rodna ravnopravnost – žene i devojke imaju pravo da se obrazuju, rade i odlučuju o svom životu	34

Uvod

Priručnik za osnaživanje posebno osetljivih populacionih grupa u oblasti zapošljivosti „Put do zaposlenja: spoznaj svoja prava i mogućnosti“ namenjen je neformalnim sakupljačima otpada koji će biti posebno pogođeni promenama u sistemu neformalnog prikupljanja otpada i uvođenjem zatvorenih reciklažnih centara u Republici Srbiji.

Priručnik je osmišljen kao praktičan i lako razumljiv vodič, sa posebno selektovanim pravima i uslugama, koji pomaže neformalnim sakupljačima otpada da se lakše snađu u sistemu institucija i procedura na nivou jedinica lokalne samouprave.

Sadržaj Priručnika obuhvata najvažnije informacije o socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, socijalnim i radnim pravima, značaju obrazovanja i celoživotnog učenja, kao i mogućnostima koje nudi Nacionalna služba za zapošljavanje, od programa dokvalifikacije i prekvalifikacije do obuka realizovanih u saradnji sa školama i drugim obrazovnim ustanovama.

Priručnik je izrađen u okviru Programa „PRO – Lokalno upravljanje za ljude i prirodu“ (Program PRO), koji zajednički sprovode agencije Ujedinjenih nacija u Srbiji – UNOPS, UNICEF, UNFPA i UNEP, u partnerstvu sa Vladom Republike Srbije, uz finansijsku podršku Vlade Švajcarske. Program PRO ima za cilj da unapredi kvalitet života građanki i građana Srbije kroz bolje lokalno upravljanje, jačanje socijalne inkluzije i zaštitu životne sredine u 110 gradova i opština. Poseban fokus Programa usmeren je na podršku neformalnim sakupljačima otpada, kako bi se olakšalo njihovo prilagođavanje modernizovanom sistemu upravljanja otpadom u okviru Programa čvrstog otpada, koji sufinansiraju Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) i Francuska agencija za razvoj (AFD). Kroz svoje aktivnosti, Program PRO doprinosi jačanju kapaciteta jedinica lokalne samouprave, ekonomskom osnaživanju neformalnih sakupljača otpada, kao i unapređenju pristupa socijalnoj, obrazovnoj i zdravstvenoj zaštiti za njih i članove njihovih porodica.

1. ŠTA SU SOCIJALNA PRAVA?

Socijalna prava u Republici Srbiji predstavljaju ustavno i zakonski zagaranтовana prava koja pružaju pojedincima i porodicama podršku u različitim životnim situacijama, omogućavajući im dostojanstven, siguran i aktivan život. Ova prava obuhvataju širok spektar oblasti – socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravo na rad i pravične uslove rada, penzijsko i invalidsko osiguranje, obrazovanje, kao i posebnu zaštitu porodice, dece i drugih posebno osetljivih populacionih grupa. Glavni cilj socijalne podrške je prevencija rizika, pružanje podrške, osnaživanje i socijalno uključivanje osetljivih grupa i pojedinaca u zajednicu.

Kroz sistem socijalnih prava omogućavaju se različiti oblici podrške: usluge u zajednici, materijalna pomoć, penzije i naknade, zdravstvena zaštita, mere za zapošljavanje i finansijska (novčana) podrška porodicama sa decom. Svi ovi oblici pomoći uređeni su Ustavom i zakonima Republike Srbije, koji obavezuju državu da, u skladu sa principima socijalne pravde, humanizma i poštovanja ljudskog dostojanstva, obezbedi uslove za dostojanstven život, socijalnu uključenost i jednaku šansu za sve.



Odluku o odobravanju i pružanju specifičnih vidova pomoći ili usluga, kao što su usluge u zajednici, materijalna pomoć, penzije i naknade, zdravstvena zaštita, mere za zapošljavanje ili finansijska podrška porodicama sa decom, donosi Centar za socijalni rad. Ova ustanova takođe ima ključnu ulogu u pitanjima poput starateljstva nakon razvoda, pružanja novčane podrške ili usluge pomoći u kući, pri čemu se sve odluke temelje na proceni konkretne situacije i potreba korisnika.

Međutim, Centar za socijalni rad nije jedina institucija koja može pružiti pomoć posebno osetljivim populacionim grupama. Usluge socijalne zaštite kao što su pomoć u kući, dnevni boravak, personalna asistencija, mogu pružati i drugi akteri poput organizacija civilnog društva, a usluge smeštaja ustanove socijalne zaštite.

2. USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE

Socijalna zaštita i socijalne usluge

Socijalna zaštita obuhvata različite oblike podrške namenjene pojedincima, deci, mladima, odraslima i starijim osobama, kao i porodicama kojima je potrebna pomoć. To uključuje novčane naknade, poput dečjeg dodatka i socijalne pomoći, usluge smeštaja u ustanovama ili kroz socijalno stanovanje, kao i različite usluge podrške u zajednici, kao što su lični pratilac, gerontodomaćica, dnevni boravak i pomoć u kući. Socijalna zaštita takođe podrazumeva psihološku podršku za posebno osetljive populacione grupe i porodice, sa ciljem unapređenja kvaliteta života, podsticanja samostalnosti i obezbeđivanja dostojanstvenog života za svakog pojedinca.

Usluge socijalne zaštite pružaju centri za socijalni rad i njihovi zaposleni.



Da biste ostvarili prava na socijalnu zaštitu, možete se obratiti, pre svega, centru za socijalni rad u opštini u kojoj živite. Pored toga, informacije možete potražiti i u domu zdravlja, obrazovnoj instituciji ili najbližoj filijali Nacionalne službe za zapošljavanje. Zaposleni u ovim institucijama mogu vam pomoći da dobijete potrebne informacije i upute vas na pravu adresu. Konačnu odluku o ostvarivanju prava donosi centar za socijalni rad, gde je moguće preuzeti rešenje i, po potrebi, dobiti dodatna objašnjenja o vašim pravima i obavezama.

Prava i usluge koje možete ostvariti u centru za socijalni rad:

- Materijalna i novčana pomoć – jednokratna ili kontinuirana finansijska podrška za pokrivanje osnovnih životnih potreba, uključujući pomoć u slučaju siromaštva, nezaposlenosti ili teške socijalne situacije.
- Porodična i socijalna podrška – savetovanje i podrška porodicama i članovima domaćinstva u kriznim situacijama.
- Usluge u zajednici – pomoć i podrška osobama sa invaliditetom, starijim osobama, deci i drugim posebno osetljivim populacionim grupama, uključujući dnevne centre, asistenciju i personalizovane usluge.
- Zaštita dece i porodice – preventivne i zaštitne mere za decu i porodice u riziku, uključujući rad sa decom koja su žrtve nasilja ili zanemarivanja.
- Socijalno savetovanje – informisanje o pravima, obavezama i dostupnim programima socijalne zaštite, uključujući podršku u popunjavanju prijavi i dokumenata.
- Mere za uključivanje u rad i obrazovanje – podrška u zapošljavanju, obukama i aktivnostima koje poboljšavaju ekonomski položaj korisnika.
- Pravo na smanjenje ili oslobađanje od plaćanja javnih usluga – u skladu sa socijalnim stanjem korisnika.
- Zaštita od nasilja – podrška žrtvama porodičnog i partnerskog nasilja, uključujući savetovanje, upućivanje u sigurne kuće i druge oblike zaštite.



Koja su vam dokumenta potrebna za ostvarivanje prava na socijalnu zaštitu?

Da biste ostvarili pravo na socijalnu zaštitu, najvažniji dokument koji treba da imate je lična karta, kojom se dokazuje vaš identitet. Pored toga, mogu biti potrebni i dokazi o primanjima (npr. plata, penzija, socijalna pomoć) i drugi relevantni dokumenti, u zavisnosti od vrste podrške koju tražite, poput dokaza o porodici, zdravstvenih potvrda ili potvrda o školovanju. Ta dokumentacija omogućava nadležnim organima da procene vaše pravo na odgovarajuću vrstu socijalne pomoći.

3. USLUGE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

Koje ustanove pružaju zdravstvenu zaštitu?

Zdravstvenu zaštitu pružaju različite zdravstvene ustanove, uključujući domove zdravlja, lokalne ambulante koje pripadaju domovima zdravlja, opšte i specijalne bolnice, kliničko-bolničke centre, kliničke centre, kao i druge specijalizovane zdravstvene institucije.

Koja su vam dokumenta potrebna za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu?

Da biste ostvarili pravo na zdravstvenu zaštitu, potrebna vam je zdravstvena legitimacija – zdravstvena knjižica ili kartica, koja se izdaje u nadležnoj filijali Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje. Zdravstvena knjižica ili kartica se izdaje na osnovu dokumentacije kojom se dokazuje po kom osnovu je lice zdravstveno osigurano (npr. zaposlenje, samostalna delatnost, nezaposlenost, član porodice osiguranika i sl.). Važno je da prijavite svaku promenu statusa kako bi knjižica ili kartica bila važeća (overena).

Žene u toku trudnoće i deca do navršених 18 godina imaju pravo na pun obim zdravstvene zaštite, bez obzira na osnov osiguranja i da li je zdravstvena legitimacija overena ili ne.

Izabrani lekar u domu zdravlja – prvi korak ka zaštiti vašeg zdravlja

Prvi kontakt sa uslugama zdravstvene zaštite ostvarujete u domu zdravlja na teritoriji opštine u kojoj živite, preko svog izabranog lekara. Svaka odrasla osoba koja je osigurana i poseduje zdravstvenu knjižicu ili karticu ima pravo da izabere lekara opšte prakse u svom domu zdravlja, kao i pedijatra za svoje dete.

Žene od 15. godine, pored izabranog lekara, imaju pravo i na izabranog ginekologa.

Izabranog lekara birate popunjavanjem obrasca za izbor izabranog lekara (opšte prakse, ginekologa ili pedijatra) u domu zdravlja. Pregled možete

zakazati telefonom tako što ćete dati svoj matični broj ili lični broj osiguranika (LBO) koji je upisan u zdravstvenu knjižicu ili karticu, a operater će vam ponuditi prvi slobodan ili neki kasniji termin. Pregled se može zakazati i lično, u domu zdravlja. Većina domova zdravlja omogućava zakazivanje pregleda unapred, čime se izbegava čekanje.

Ako dođete bez zakazanog termina, lekar će vas pregledati kada završi sa pacijentima koji su prethodno zakazani, osim u hitnim slučajevima kada imate prioritet. Uvek ponesite zdravstvenu knjižicu ili karticu i proverite da li je važeća.

Poštujte zakazani termin, a ukoliko ne možete da dođete, otkažite ga na vreme kako bi neko drugi mogao da ga iskoristi.

U hitnim slučajevima, potražite najbližu hitnu pomoć. Zdravstvenu zaštitu možete koristiti i bez zakazivanja kada se radi o hitnom stanju ili povredi.

Kada treba da posetim lekara?

Lekaru se treba obratiti čim primetite bol, nelagodnost ili osećate slabost. Zdravstvena zaštita nije samo lečenje bolesti, već i prevencija (sprečavanje) bolesti. Pravo na zdravstvenu zaštitu uključuje i podršku da ostanete zdravi, a ne samo da se lečite kada se razbolite. Zato je važno da redovno proveravate svoje zdravlje preventivnim pregledima.



Šta su preventivni zdravstveni pregledi?

Preventivni zdravstveni pregledi obavljaju se i kada se ne osećate bolesno, povređeno ili loše, kako bi se sprečile bolesti i pravovremeno otkrili mogući zdravstveni problemi. Prevencija znači sprečavanje obolevanja i što ranije zaustavljanje širenja bolesti.

Sva lica obuhvaćena obaveznim zdravstvenim osiguranjem imaju pravo na preventivne mere i ranu dijagnostiku.

Žene u toku trudnoće, porodilje i deca imaju pravo na preventivne preglede bez obzira na osnov osiguranja i da li je zdravstvena legitimacija overena ili ne. Deca predškolskog i školskog uzrasta redovno prolaze sistematske i preventivne preglede, koji, između ostalog, obuhvataju pregled kičme i stopala.

Preventivni pregledi kod izabranog lekara opšte prakse preporučuju se najmanje jednom godišnje i obično uključuju razgovor o zdravlju, navikama, porodičnim bolestima i simptomima, merenje krvnog pritiska, telesne mase i visine, osnovni klinički pregled srca, pluća, kože i limfnih čvorova, kao i

laboratorijske analize poput šećera u krvi, holesterola, masnoća, krvne slike i urina.

Po potrebi se rade i dodatni pregledi, koji kod muškaraca mogu da uključe urološki pregled.

Žene imaju pravo na preventivni ginekološki pregled jednom godišnje. Ginekološki pregled obuhvata: pregled lekara ginekologa, uzimanje brisa za PAPA test (Papanikolau test), kolposkopiju za detaljan pregled grlića materice, ultrazvuk male karlice, pregled dojki, i ukoliko je potrebno uzimanje brisa za testiranje na polno prenosive bolesti. Lekar će vam objasniti sve što treba da znate.

Pored navedenih preventivnih pregleda koje možete sami da zatražite i termin dogovorite sa svojim lekarom, ukoliko živite na adresi na kojoj ste prijavljeni, povremeno ćete dobiti i poziv za skrining pregled.

U Republici Srbiji se trenutno sprovode tri organizovana Nacionalna skrining programa:

- Skrining karcinoma grlića materice (PAPA test i/ili HPV test za žene uzrasta od 25 do 64 godine).
- Skrining karcinoma dojke (mamografija za žene uzrasta od 45 do 69 godina).
- Skrining karcinoma debelog creva (za osobe oba pola, uzrasta od 50 do 74 godine).

Skrining se sprovodi kod osoba koje nemaju simptome bolesti, a cilj je da se promene otkriju na vreme, dok su u početnom stadijumu, kada je lečenje najuspešnije. Zato je veoma važno da se odazovete na poziv i odete u svoj dom zdravlja na zakazani skrining pregled, jer rana dijagnostika spašava život.

Najbolja prevencija za najmlađe članove porodice je redovna vakcinacija, koja štiti od retkih i opasnih bolesti. Termine za vakcine vaše bebe ili deteta možete dobiti kod lekara u domu zdravlja ili zdravstvenom centru.

Za decu uzrasta 9–19 godina preporučuje se i vakcina protiv humanog papiloma virusa (HPV), koja sprečava razvoj ozbiljnih bolesti, uključujući rak grlića materice.

Odrasli takođe mogu da se vakcinišu, na primer protiv gripa.

Još jedan važan vid preventivne zaštite je redovan odlazak kod stomatologa, kako bi se očuvalo zdravlje zuba i desni.



4. OBRAZOVANJE DECE I ODRASLIH I PROGRAMI PREKVALIFIKACIJE/DOKVALIFIKACIJE

Koje mogućnosti pruža obrazovanje?

Obrazovanje omogućava sticanje osnovne pismenosti i opštih znanja, ali i razvijanje specifičnih veština koje vam mogu pomoći da se usavršite i napredujete. Stečene veštine jednog dana mogu postati vaše zanimanje, obezbediti vam radno mesto, stalni posao i finansijsku stabilnost.

Programi prekvalifikacije i dokvalifikacije omogućavaju odraslima da nadograde ili promene svoje profesionalne veštine, čime se povećavaju njihove šanse za zaposlenje ili unapređenje u karijeri.



Put do obrazovanja – kome se obratiti za informacije i podršku?

Ukoliko želite da upišete dete u vrtić ili školu, obratite se zaposlenima u tim obrazovnim ustanovama.

Ukoliko želite da se upišete u školu, na program prekvalifikacije ili dokvalifikacije, ili na neku obuku, možete se obratiti centru za socijalni rad ili najbližoj filijali Nacionalne službe za zapošljavanje¹ (NSZ).



Predškolsko vaspitanje

Predškolsko vaspitanje obuhvata vaspitanje i čuvanje dece jaslenog uzrasta (0–3 godine) i predškolskog uzrasta (4–7 godina). Ono se realizuje u predškolskim ustanovama, odnosno vrtićima, koji su u većini opština i gradova besplatni za decu iz posebno osetljivih populacionih grupa.



Osnovnoškolsko obrazovanje

Osnovne škole u najvećem delu opština učenicima koji su pripadnici posebno osetljivih populacionih grupa ili korisnici socijalnih usluga ili socijalne pomoći obezbeđuju besplatne udžbenike i besplatnu ušinu (odnosno jedan obrok) u školi.

Osnovnoškolsko obrazovanje je temelj svakog daljeg učenja i razvoja. U Republici Srbiji ono je obavezno, ali pre svega, ključno za budućnost svakog deteta. Redovno pohađanje nastave pomaže deci da steknu osnovna znanja, razviju radoznalost, samopouzdanje i veštine koje će im koristiti kroz ceo život.



Svaki izostanak iz škole treba da bude opravdan, najčešće uz lekarsku potvrdu, jer redovno prisustvo nastavi znači i redovan napredak. U većini gradova i opština obezbeđeni su besplatni udžbenici i ušina (ili jedan obrok) za učenike iz posebno osetljivih populacionih grupa i porodica korisnika socijalne pomoći.

Osnovna škola nije samo mesto učenja, to je prostor u kome deca otkrivaju svoje talente, uče da sarađuju, poštuju druge i veruju u sebe. To je prvi korak ka obrazovanju, radu i životu ispunjenom mogućnostima.



Srednjoškolsko obrazovanje

Srednjoškolsko obrazovanje u Republici Srbiji nije obavezno, ali je izuzetno preporučljivo, jer diploma o završenoj srednjoj školi potvrđuje posedovanje određenih znanja i veština neophodnih za zapošljavanje i ostvarivanje boljih prihoda.



Srednju školu moguće je pohađati i vanredno, što omogućava nastavak školovanja i u kasnijem životnom dobu.

Univerzitetsko obrazovanje

Univerzitetsko obrazovanje u Republici Srbiji predstavlja važan korak ka ličnom i profesionalnom razvoju. Ono ne donosi samo diplomu, već i znanje, samopouzdanje i širu sliku sveta. Studiranje razvija kritičko mišljenje, sposobnost rešavanja problema i saradnje, a istovremeno otvara vrata ka zanimljivijim i bolje plaćenim poslovima.



Univerzitetsko obrazovanje moguće je steći u različitim oblastima, od tehničkih i prirodnih nauka do društvenih, umetničkih i humanističkih disciplina. Ulaganje u znanje uvek je ulaganje u sigurniju i uspešniju budućnost.

Škola za osnovno obrazovanje odraslih

Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ), u saradnji sa nastavnicima iz lokalnih škola, organizuje ubrzano osnovno obrazovanje za odrasle osobe koje nisu završile osnovnu školu u ranijem periodu. Ova prilika omogućava da nadoknadite propušteno i steknete osnovna znanja i veštine potrebne za svakodnevni život i dalji profesionalni razvoj.

Prekvalifikacije i dokvalifikacije

Prekvalifikacije i dokvalifikacije su praktične, kratkotrajne obuke osmišljene da vas brzo osposobe za određena zanimanja i omoguće lakši ulazak ili povratak na tržište rada. Opština ili grad, preko Nacionalne službe za zapošljavanje, nude obuke za zanimanja koja su trenutno tražena u lokalnoj zajednici.



Na primer, možete naučiti zanate kao što su frizer, moler, pekar, ugostitelj, mesar ili kozmetičar. Pored toga, neke obuke uključuju i sticanje digitalnih veština i informatičke pismenosti, što je danas praktično neophodno u gotovo svakom poslu.

Ako želite da dodatno unapredite svoja znanja i veštine, postoji i mogućnost vanrednog upisa u srednje stručne škole. Ovako možete kombinovati praktičnu obuku sa formalnim obrazovanjem i povećati svoje šanse za uspešnu karijeru. Ove prilike nisu samo način da steknete posao – one vam daju i samopouzdanje, nove veštine i mogućnost da izgradite bolju budućnost za sebe i svoju porodicu.

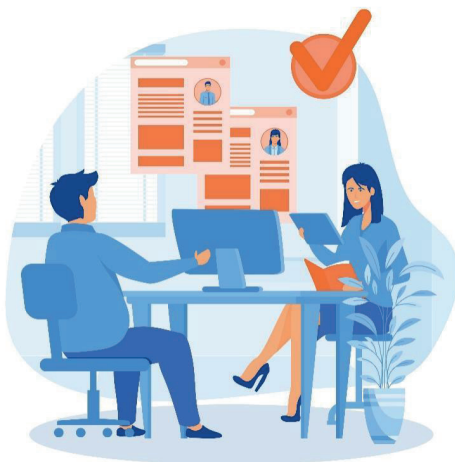
5. NACIONALNA SLUŽBA ZA ZAPOSŁJAVANJE – KAKO DO POSLA?

Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ) je javni servis koji pruža podršku nezaposlenim licima u procesu aktivnog traženja posla, a poslodavcima omogućava da uspešno i brzo dođu do odgovarajućih radnika.

Ukoliko trenutno niste zaposleni, a želite da pronađete posao i stalni izvor prihoda, prijavite se u Nacionalnu službu za zapošljavanje u mestu u kojem živite.

Tu se možete informisati o aktuelnim konkursima za posao, kao i o prekvalifikaciji i dokvalifikaciji koje vam mogu pomoći da steknete nova znanja i veštine potrebne za tražena zanimanja.

Službenici u Nacionalnoj službi za zapošljavanje pomoći će vam da se prijavite za odgovarajuće radno mesto, a često će vas i direktno pozvati na razgovor za posao za koji ste kvalifikovani. Ovaj korak je odlična prilika da dobijete podršku, informacije i konkretne šanse za zaposlenje.



6. PRAVA I OBAVEZE NA RADNOM MESTU

Radna prava i radne obaveze uvek idu zajedno i obezbeđuju najbolje moguće iskustvo na radnom mestu, kao i svu neophodnu pravnu zaštitu i za poslodavca i za zaposlenog. Prava i obaveze na radnom mestu su komplementarne, odnosno međusobno povezane.

Radna prava

Prilikom zaposlenja važno je da zaključite Ugovor o radnom angažmanu sa poslodavcem. Taj ugovor predstavlja zvaničan dogovor između vas i poslodavca o budućem radu, vašim obavezama i pravima, uključujući visinu plate i druge beneficije. Postoje različite vrste ovog ugovora:

- Ugovori o privremeno-povremenim poslovima – zaključuju se za kraće, vremenski ograničene zadatke.
- Ugovor o radu na određeno vreme – važe do najviše dve godine i regulišu privremeno zaposlenje.
- Ugovor o radu na neodređeno vreme – poznati i kao „stalni ugovori“, bez vremenskog ograničenja.

Važno je da znate da na radnom mestu niko nema pravo da vas nepravедно tretira ili marginalizuje zbog porekla, etničke ili verske pripadnosti, seksualne orijentacije, pola, finansijske situacije ili drugih ličnih karakteristika. Takođe, niko ne sme da vas ucenjuje, prisiljava na aktivnosti van radnih zadataka ili ispituje o privatnom životu, stavovima i porodičnoj situaciji. Ukoliko nešto nije u vezi sa poslom, imate pravo da o tome ne govorite.

Obaveze na radnom mestu

Vaše obaveze na radnom mestu i opis posla kojim se bavite jasno su definisani ugovorom koji zaključujete sa poslodavcem. Taj ugovor nije samo formalnost, već predstavlja vaš „putokaz“ za svakodnevni rad i obaveze, ali i vaše pravo na sigurnost, poštovanje i naknadu za uloženi trud.



I vi i poslodavac imate prava i odgovornosti, a poznavanje i poštovanje ovih pravila čini radni odnos jasnijim i ugodnijim za obe strane!

Na radno mesto dolazite uredno i pristojno odeveni.

Poslodavac vam može dati uputstva o vrsti odeće ili obuće koju je potrebno nositi, u skladu sa pravilima radnog mesta i sigurnosnim standardima.

Pridržavanje tih smernica pokazuje profesionalnost i olakšava svakodnevni rad.

Vaše obaveze na radnom mestu uključuju dolazak na posao na vreme i rad u skladu sa ugovorenim radnim vremenom, koje je najčešće 8 sati dnevno. Takođe, potrebno je da radite prema uputstvima koja vam daje neposredni nadređeni ili poslodavac.

Obavezno koristite zaštitnu opremu koja je za svaki posao posebno propisana, jer je ova oprema ključna za vašu bezbednost i očuvanje zdravlja.

Vaša prava uključuju pauzu od 30 minuta tokom radnog vremena (ukoliko radite puno, osmočasovno radno vreme), pravo na godišnji odmor i bolovanje, kao i pravo na zaradu i druga prava predviđena Zakonom o radu Republike Srbije.

Komunikacija na radnom mestu

Na radnom mestu sa poslodavcem i neposrednim šefom trebalo bi da komunicirate s poštovanjem. Ukoliko ne razumete uputstva, slobodno postavite dodatna pitanja kako bi vam bilo jasno šta se od vas očekuje.

Uvek tražite pojašnjenja kada je potrebno, jer jasna komunikacija pomaže da vaš rad bude kvalitetniji i efikasniji.

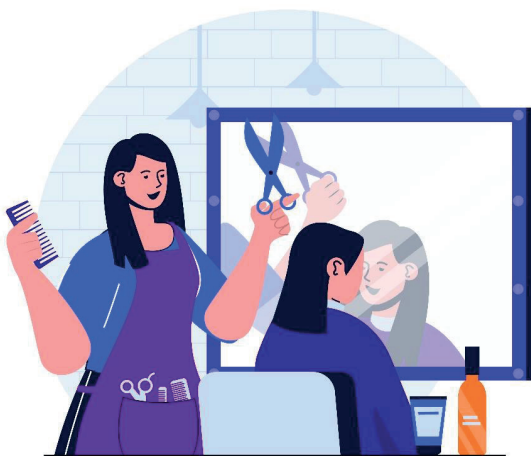
Sa kolegama komunicirajte dobronamerno i direktno. Od njih možete naučiti nove načine kako da svoj posao obavljate bolje i uspešnije, a pozitivna međusobna saradnja doprinosi prijatnoj i produktivnoj radnoj atmosferi.



7. SUBVENCije ZA PREDUZETNIKE

Ukoliko imate ideju da započnete sopstveni posao, možete to učiniti tako što ćete registrovati preduzetničku radnju u Agenciji za privredne registre¹.

Za određene privatne poslove, odnosno preduzetničke radnje koje osnuju pripadnici posebno osetljivih populacionih grupa, moguće je ostvariti subvencije. To znači da prilikom osnivanja preduzetničke radnje ili malog biznisa možete dobiti dodatna sredstva od države za pokretanje posla. Na ovaj način država pruža podršku malim preduzećima i osnažuje ljude sa poslovnom inicijativom, pomažući im da uspešno započnu i razviju svoje preduzetničke ideje.



Kada birate koji tip preduzetničke radnje želite da osnujete, važno je da izaberete delatnost u kojoj već posedujete određene veštine i iskustvo. Na primer, možete otvoriti sopstvenu majstorsku radionicu, frizerski ili kozmetički salon, servis za održavanje vozila, molersku radnju i slično. Ovako ćete lakše uspešno voditi posao i razvijati svoje preduzetničke veštine.

¹ Agencija za privredne registre - <https://www.apr.gov.rs/> broj telefona: 011 418 1000

Kome da se obratim za dodatne informacije o otvaranju preduzetničke radnje?

Ukoliko želite da otvorite preduzetničku radnju, možete se obratiti Nacionalnoj službi za zapošljavanje radi dobijanja pomoći, saveta i dodatnih informacija o postupku registracije i mogućnostima za subvencije.

Koja dokumenta su potrebna za registraciju preduzetničke radnje?

Za registraciju preduzetničke radnje, kao i za podnošenje zahteva za eventualnu subvenciju, potrebno je da pripremite sledeća dokumenta: ličnu kartu, dokaz o prebivalištu, dokaz o kvalifikacijama (ako je potreban za delatnost kojom se bavite), poslovni plan, potvrdu o uplati taksi za Agenciju za privredne registre, kao i dokumentaciju za subvenciju – potvrdu o pripadnosti posebno osetljivoj populacionoj grupi i dokaz o prethodnom radnom iskustvu.

8. ZADRUŽNI RAD – ŠTA JE TO?

Pored zaposlenja ili osnivanja sopstvenog biznisa, finansijska nezavisnost može se postići i kroz osnivanje zadruga.

U zadruzi ljudi dobrovoljno udružuju svoje resurse, znanja i rad kako bi ostvarili zajedničke ekonomske, socijalne ili kulturne ciljeve. To podrazumeva saradnju članova radi unapređenja poslovanja, zaštite zajedničkih interesa i pružanja međusobne pomoći.



Više osoba sa sličnim veštinama, znanjima i interesima može se udružiti i osnovati zadrugu kako bi zajednički nastavili obavljanje određenog posla. Zadruga je pravno lice i predstavlja poseban oblik organizovanja fizičkih lica (zadrugara) koja, poslovanjem na zadružnim principima, ostvaruju ekonomske, socijalne, kulturne i druge interese, pritom upravljajući i kontrolišući sopstveno poslovanje. To što je zadruga pravno lice daje joj bolju poziciju u odnosu na poslodavce i olakšava formalnu saradnju.

Neformalni sakupljači otpada pokazali su spremnost na zajedničko udruživanje kako bi nastavili zajednički rad. Kroz zadrugu oni ostvaruju svoja prava, zastupljeni su u komunikaciji sa gradom ili opštinom, kao i sa preduzećima sa kojima pregovaraju o saradnji i unapređenju rada zadruge.



Podrška i osnivanje zadruge – kome se obratiti?

Ukoliko vas nekoliko želi da osnuje zadrugu, obratite se Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Njihovi zaposleni pružiće vam sve potrebne informacije, objasniti korake i uputiti vas kako da na najbrži i najjednostavniji način pokrenete svoju zadrugu i započnete zajednički rad.

9. KAKO PREPOZNATI I KOME PRIJAVITI DISKRIMINACIJU?

Diskriminacija se dešava kada vas neko vređa, omalovažava, povređuje ili vam uskraćuje pravo na nešto što je dostupno svima, samo zbog vašeg etničkog ili verskog porekla, finansijskog statusa, uzrasta, bolesti, seksualnog opredeljenja ili drugih ličnih karakteristika.

Niko nema pravo da vas diskriminiše.

Ukoliko ste izloženi diskriminaciji, možete potražiti zaštitu i podršku na više mesta:

- Poverenik za zaštitu ravnopravnosti – pruža informacije, savete i prima pritužbe u slučajevima diskriminacije.
- Škola – ako ste diskriminaciju pretrpeli u obrazovnoj ustanovi, obratite se direktoru, psihologu ili pedagogu.
- Zdravstvena ustanova – ako ste diskriminaciju doživeli prilikom korišćenja zdravstvenih usluga, obratite se Službi za zaštitu prava pacijenata.



Ukoliko niste sigurni kome da prijavite diskriminaciju, kontaktirajte službu Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, koja će vam pružiti savet o daljim koracima. Informacije i pomoć u vezi sa podnošenjem pritužbe možete dobiti putem brojeva telefona: 011 243 80 20 i 011 243 64 64².

Nevladine organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava mogu vam takođe pružiti savet i pravnu podršku.

² Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Pritužba zbog diskriminacije
<https://ravnopravnost.gov.rs/diskriminacija/pritužba-zbog-diskriminacije/>

Rodna ravnopravnost – žene i девојке imaju pravo da se obrazuju, rade i odlučuju o svom životu

Rodna ravnopravnost znači da žene i muškarci imaju jednake mogućnosti, prava i uslove da učestvuju u svim oblastima života – u porodici, obrazovanju, na poslu, u zdravstvenoj zaštiti i javnom životu. Ovo pravo je zakonom zagarantovano i niko nema pravo da vam ga uskrati.

Žene i девојке imaju pravo da same donose odluke o svom životu – da biraju da li i s kim će stupiti u brak, da odlučuju da li žele i koliko dece žele da imaju, kao i da slobodno biraju zanimanje, obrazovanje i način života. Niko nema pravo da donosi odluke umesto njih ili da ih u tome ograničava.

Ako neko žene ili девојke stavlja u nepovoljniji položaj, uskraćuje im mogućnosti, vređa ih ili sprečava da ostvaruju svoja prava samo zato što su žene, to predstavlja rodnu diskriminaciju. U takvim situacijama imaju pravo da potraže podršku i zaštitu od nadležnih institucija i organizacija navedenih u prethodnom delu.



Nasilje prema ženama nije dozvoljeno i zakon ga jasno zabranjuje.

Nasilje prema ženama je zabranjeno, bilo da se dešava u javnosti ili unutar porodice.

Porodično ili partnersko nasilje često ostaje skriveno, događa se iza zatvorenih vrata i mnogi ga i dalje posmatraju kao „privatnu stvar“, ali posledice po žrtvu su ozbiljne i dugotrajne. Zbog toga se nasilje često prećutkuje i ostaje nevidljivo.

Važno je da znate: Imate pravo na zaštitu i slobodu. Niste same i niste krive za nasilje koje vam se dešava. Nasilje nije privatna stvar.

Vaša sigurnost je prioritet, a postoje ljudi, institucije i organizacije koje vam mogu pružiti pomoć i podršku. Tu su da vam pruže pomoć i da vas zaštite.

Kome da se obratim u slučaju rodne diskriminacije ili nasilja?

Ukoliko doživite bilo koju vrstu nasilja – fizičko, psihološko, seksualno ili ekonomsko – imate pravo da ga prijavite i potražite pomoć i podršku. Nasilje možete prijaviti:

- Policiji – pozivom na broj 192, posebno kada je ugrožena vaša ili bezbednost člana porodice, ali i u drugim slučajevima.
- Centru za socijalni rad – za prijavu i podršku u svim vrstama nasilja ili zanemarivanja unutar porodice.
- Tužilaštvu – radi prijave nasilja i organizovanja sastanka sa nadležnim organima radi planiranja zaštite i podrške.

Informacije i podršku mogu vam pružiti i nevladine organizacije koje se bave zaštitom žena koje su preživele nasilje.

Listu nekih od ovih organizacija možete pronaći na sledećem linku:

<https://www.zeneprotivnasilja.net/o-nama/spisak-organizacija>

